

Univerzita Palackého

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Zámek ve Veselí nad Moravou a jeho proměna ve 20. století

Aneta Turčinová

Vedoucí práce PhDr. Martin Horáček, Ph.D.

Olomouc 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Zámek ve Veselí nad Moravou a jeho proměna ve 20. století vypracovala zcela samostatně a uvedla jsem veškerou použitou literaturu.

V Olomouci 22.4.2014

podpis.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu své bakalářské práce panu PhDr. Martinu Horáčkovi, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá historií i aktuálním stavem zámku ve Veselínad Moravou. Nejprve stručně popisuje pravděpodobný vznik a vývoj hradu a jeho přestavbu na zámek. Pak se věnuje rodu Chorinských a jeho působení na zámku. Dále přibližuje stav zámku po roce 1945. Poslední část je zaměřena na současnost, průběh průzkumů vykonaných v areálu zámku a architektonickou soutěž vyhlášenou firmou Wessels, tedy návrh na projekt plánované obnovy a změny zámku na čtyřhvězdičkový hotel.

Abstract

This dissertation theme is dedicated to the history of Chateau in Veselí nad Moravou. In the first part of this dissertation you may find a brief description about establishment and development of the original castle and its following reconstruction on the Chateau. I also paid attention to generation of Chorinsky family and their influence on the Chateau. Further in the dissertation there may be found the description of Chateau damages after 1945. Last part is focused on current situation and the process of reconnaissance held in the Chateau. Also there is mentioned architectural competition launched by Wessels company which aim is planned restoration of the castle on a four-star hotel.

Obsah

Úvod.....	7
1. Historie zámku ve Veselí nad Moravou.....	9
1.1 Vznik města Veselí nad Moravou.....	9
1.2 Založení hradu a jeho historie.....	10
1.3 Přestavba hradu na zámek.....	11
2. Zámek za dob Chorinských.....	13
2.1 Klasicistní přestavba.....	14
2.2 Cennosti na zámku.....	17
3. Zámecký park.....	18
4. Zámek ve 20. století.....	20
4.1 Interiér zámku.....	21
4.2 Poválečné události a stav zámku.....	23
4.3 Archeologický výzkum.....	27
4.4 Současný projekt na rekonstrukci.....	28
4.5 Architektonická soutěž.....	29
4.5.1 Vítězný projekt.....	31
4.6 Charakteristika projektu.....	32
5. Zámek Dalešice.....	35
Závěr.....	36

Úvod

V současné době existuje na území Moravy mnoho zámků v havarijním stavu. Po 2. světové válce (a s ní spojené konfiskaci německého majetku) mnohé z nich prošly transformací, počínaje válečným poškozením, poté neodbornými opravami, plněním nevhodné funkce a následným chátráním kvůli nízké návštěvnosti a nefunkčnosti objektu.

Před očima se nám ztrácí umělecky hodnotné stavby. Vzniká také nebezpečí pro obyvatele, především pro děti pohybující se v blízkosti nestabilního objektu. U těchto budov, patřících městu či soukromému majiteli, se finanční částka na údržbu vyšplhá často na neúnosnou výši. Není v silách majitele stav budovy zabezpečit a objektu vrátit jeho původní podobu. V posledních letech bylo zachráněno či stabilizováno jen několik objektů. Ve své práci bych se ráda zaměřila na konkrétní památku, a to zámek ve Veselí nad Moravou, ležící v okrese Hodonín. Tento objekt se v současnosti nachází ve velmi bídém stavu a mu hrozí dokonce zánik.

Cílem práce je zmapovat situaci kolem zámku od 20. století po současnost. Zámek patří soukromému majiteli. Chtěla bych osvětlit jeho vizi zabezpečení a kompletní rekonstrukce této památky. V prvních kapitolách stručně přibližuji vznik hradu ze 13. století, jeho funkci a první majitele. Jelikož zámek prošel komplikovanou stavební historií, přesné podoby všech přestaveb nám nejsou známy. Definovat jednotlivé fáze je obtížné. Cenné informace o raném období hradu odhalil archeologický průzkum vykonaný v roce 2008 společností Archaia, pod vedením Miroslava Dejmalá a Davida Merty. Další poznatky by měly být publikovány v připravované knize až příští rok. Měla možnost čerpat ze stratigrafických průzkumů uskutečněných na zámku.

Původně gotický hrad byl přestavěn na pohodlnější renesanční zámek. Tato změna probíhala fázovitě, proto je v renesančním období sporné, zda uvádět hrad již jako zámek. Nejdůležitější pasáží v historii zámku jsou bezpochyby stavební úpravy učiněné za působení Chorinských na veselském panství. Tehdy se nejprve v průběhu 18. století zámek přebudoval do barokního stylu, nejspíše podle návrhu architekta a stavitele Františka Antonína Grimma. Toto ale není možné jednoznačně doložit. Charakter dnešní podoby stavby vznikl klasicistní přestavbou kolem roku 1840, na níž měl největší podíl vídeňský architekt Karel

Schleps. K zámku neodmyslitelně patří park, který také charakterizují. V další části popisují vzhled interiéru a exteriéru zámku, a to jak před válkou, tak následná léta po ní. Zde čerpám ze stavebně-historického průzkumu PhDr. Slavomíry Kašpárkové. Dále se zabývám chátráním zámku, ať už vlivem jeho nesprávné funkce, vlhkosti od řeky Moravy či dalších živlů. Poslední část práce se zabývá situací posledních let, přechodem zámku z rukou Městského úřadu Veselí nad Moravou k soukromému majiteli a jeho projektem na rekonstrukci zámeckého areálu.

Monografie o historii a vývoji zámku v podstatě neexistuje. Informace jsou velmi omezené a některé i hůře ověřitelné. V podstatě ani Městský úřad, který zámek vlastnil, není schopen poskytnout patřičné informace a data z posledních let. Snažila jsem se navázat komunikaci se současnými majiteli objektu, ti ale spolupráci odmítli.

Mezi publikace sdělující nejvíce údajů o zámku, z nichž jsem čerpala, patří svazek *Vlastivědy moravské* s názvem *Veselsko (Brno, 1999)*, nedávno vydaná kniha *Veselí nad Moravou: Město na řece času (2011)* a dále *Veselí nad Moravou, Dějiny města (Brno, 1973)*.

1 Historie zámku ve Veselí nad Moravou

Město Veselí nad Moravou se nachází v jihomoravském kraji v okrese Hodonín. *Zámecký areál včetně parku a vstupního křídla s bažantnicí je chráněn jako kulturní památka České republiky. Stejně pozornosti se bohužel nedostalo zámku samotnému. (1)*

Zámek leží v historickém jádru města, od kterého ho dělí boční rameno řeky Moravy. Je situován západně od městského historického jádra. Jedná se o dvoupodlažní čtyřkřídlý objekt s empírově upraveným exteriérem.

1.1 Vznik města Veselí nad Moravou

Název města je pravděpodobně odvozen od přání, aby zde bývalo veselo. Toto však městu nebylo dopřáno. Doplácelo nejenom na své strategické umístění, díky čemuž bylo až příliš často trápeno boji, obléháním a požáry, ale navíc bylo zkoušeno častými povodněmi. Povodně sužovaly město až do současnosti, kdy bylo postaveno protipovodňové zabezpečení. Zámek obtéká řeka Morava.

Území města bylo osídleno již v době mladší doby kamenné, v pátém tisíciletí až polovině třetího tisíciletí před. n. l., což dokládají četné archeologické nálezy z Bartolomějského náměstí. Později území města připadlo do centrální oblasti Velkomoravské říše. (2)

1. Národní památkový ústav, <http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=120788> [online], dne 22.2.2014

2. Rudolf Hurt, Bohumil Němeček, *Veselí nad Moravou - Dějiny města*, 1. vydání, 1973, Brno, s. 10

1.2 Založení hradu a jeho historie

Volba místa postavení hradu byla čistě strategická. Hrad byl umístěn do pásu pohraničních pevností a jeho úkolem bylo střežit důležitý bod řeky Moravy, který sloužil jako přechod. Vznik se datuje přibližně do 13. století. Hrad byl založen z iniciativy Přemysla Otakara II. jako ochrana proti Uhrám. První zmínky o hradu pochází z roku 1275. Stará veselská osada, která se považovala za hospodářské a kulturní středisko na levém břehu řeky Moravy, byla využívána jako průchodiště takzvané svobodné cesty královské.

Hrad byl vystavěn na pískovco-šterkovitém podloží na malém poloostrově a sloužil jako vodní pevnost. Z jedné strany jej tvořila písečná lavice, která umožňovala snadnější přechod řeky a bezpečné spojení obou břehů.

Za prvního držitele tehdejšího hradu je podle historiků považován komorník břeclavské provincie Sudomír z Veselí, uvedený v listině Přemysla Otakara II., vydané 21. 8. 1261 pro Olomouckou kapitolu. (3)

Sudomír z Veselí patřil mezi nižší šlechtice na královském dvoře za doby Přemysla Otakara II. Poslední zmínka o něm pochází z roku 1261. Následující léta byl hrad v držení uherského velmože Matúše Čáka. Roku 1315 stálo Jana Lucemburského mnoho úsilí dobýt hrad zpět, kvůli strategickému umístění. Hrad tehdy nejspíše opevňovaly vysoké hradby.

Dalším významnějším majitelem hradu byl rod Šternberků, který jej vlastnil nejspíše od roku 1318. Krátce hrad obýval také rod Vartenberků, ale v druhé polovině 14. století se vrátil zpět do rukou Šternberků. Význam pro město měl konkrétně Petr ze Šternberka, v jehož rukou se hrad nacházel. Připisuje se mu zásluha o založení města na ostrově před hradem, kde dal vzniknout náměstí a dvěma uličkám na území nynějšího historického jádra města Bartolomějského náměstí.

3. <http://www.wessels.cz> [online], dne 23.2.2014

Jako městská osada se Veselí poprvé uvádí v roce 1397. Po tomto období se zde vystřídalo několik majitelů. Nejprve padl do zástavy uherskému vojevůdci Ctiborovi ze Stibořic, ten jej roku 1428 prodal ruskému knížeti Fridrichovi. Dále podle pramenů nelze uvést konkrétního držitele hradu, poté na krátkou dobu získal hrad na základě dědických práv Zdeněk ze Šternberka, který zanedlouho prodal jak hrad, tak město a předměstí Mikuláši z Vojslavic, jehož rodině patřil do roku 1526. V dalším období se střídali krátkodobí majitelé, až hrad následně přešel v roce 1527 do rukou Hynka Bílík z Kornic. Jeho potomci drželi hrad do roku 1570. Lze tvrdit, že nejspíše za jeho vlastnictví se přestavěl hrad na zámek. *V 15. století došlo k bitvě mezi Matyášem Korvínem a Jiřím z Poděbrad, roku 1469 dobyl Matyáš Korvín také Veselí, které utrpělo mnohé ztráty. Na počátku 17. století, v nepříznivé době třicetileté války, neuniklo bojům a obléhání ani Veselí. Pro zámek to byla krutá doba, byl poničen a nakonec zapálen vojsky. Shořely všechny písemnosti, knihy a další cenné dokumenty uložené v zámku. V následujících událostech se historické prameny rozcházejí, víme, že město bylo zpusťošené a vypálené. Vznikly velké ztráty na životech i majetku. (4)*

1.3 Přestavba hradu na zámek

Vojenská tažení hrad velmi zdevastovala, tudíž si žádal nutnou opravu, aby jeho funkce zůstala zachována. Přesnou podobu neznáme, o vzhledu se dozvídáme pouze z nákresů.

Přestavěný hrad ale stále zůstával strategickým místem a až do poloviny 18. století si zachovával svůj prvotní účel.

Nejspíše na přelomu 15. a 16. století došlo k postupné přestavbě gotického hradu na renesanční zámek (jeho podoba je zachycena na vyobrazení z roku 1748).

Přesné období oné změny bohužel nelze určit. Lze soudit, že byl přebudován po částech, v roce 1635 je nadále uváděn jako hrad.

4. Rudolf Hurt, Bohumil Němeček, *Veselí nad Moravou - Dějiny města*, 1. vydání, Brno, 1973, s. 83

V renesančním období došlo k úpravám interiéru a hrad získal obytnější charakter. Proto byly vojenské prostory přestavěny na pohodlné obytné místnosti. Později syn Hynka Bilíka zakoupil pozemek, na němž nechal vybudovat oboru pro zvěř. Tato obora byla později přeměněna na zámeckou zahradu. Zámek byl jednopatrový s arkádami v podlaží, ve východním a západním křídle byly umístěny brány.

Na počátku roku 1707 koupili zámek i Veselí za sumu 165 000 zlatých Maxmilián a Maxmiliána Želečtí z Počenic, za nichž došlo k rozsáhlým úpravám zámku. Tito se také zasloužili o založení servitského kláštera a kostela Svatých Andělů strážných. Za Želeckých poprvé došlo k barokním úpravám, v této době můžeme s jistotou nazvat hrad zámkem.

Po jejich smrti přešel zámek do rukou Chorinských z Ledské.

2. Zámek za dob Chorinských

Chorinští z Ledské patřili mezi starý český rod, není pochyb, že byli nejvýznamnějšími držiteli veselského panství. Sídlili zde od roku 1731 do roku 1945, kdy byli nuceni zámek a Československo opustit.

Jejich cesta k veselskému panství počala roku 1710, kdy byl František Karel Chorinský povýšen mezi svobodné pány, taktéž byl činný jako přísedící moravského zemského soudu, působil i jako uherskohradištský hejtman. Své statky rozšířil o panství Veselí nad Moravou, díky dědictví po svém příbuzném Janu Felixovi Želeckém z Počernic roku 1731.

Za manželů Želeckých docházelo k úpravám zámku, ve kterých pak Chorinští pokračovali. Ačkoli první majitel František Karel (1689 - 1741) neprovedl žádné zásadní úpravy (do smrti žil na zámku pouze 10 let). Důležitou barokní přestavbu realizoval po jeho smrti druhorozený syn František Jan. Mimo jiné neprováděl přestavby jen na zámku, ale i ve Veselí samotném. Jako konečnou podobu zámku zvolil čtyřkřídlovou uzavřenou budovu. V průběhu 18. století nechal přestavět zámek do barokního sídla, jehož přesná podoba není známa. Můžeme si vytvořit představu pouze ze čtyř dochovaných kreseb z různých světových stran. Na přestavbě se pravděpodobně podílel místní zednický mistr Václav Pánek. Existuje zde prostor pro spekulace, ale zámek byl přebudován nejspíše podle návrhů barokního architekta a stavitele Františka Antonína Grimma, který působil na Moravě a projektoval zde mnohé zámky.

Podle kreseb proměna hradu v zámek byla provedena z velké části aplikací pláště a interiérových úprav na původní jádro hradu. Celé přízemí zámku obíhala průběžná rustika, symbolizující pevnostní charakter stavby jako vodního zámku, součástí budovy byly čtyřboké nárožní věže. (5)

Fasáda odpovídala jednobarevnému okrovému tónu. Objekt měl do poloviny 30. let 19. století barokní fasádu. Podle průzkumů fasády z roku 2008 měla nejnižší dochovaná vrstva bosáž z hladké omítky s imitací střídajících se kvádrů v odstínu lomené bílé. Taktéž zde byly nalezeny zbytky červené barvy s bílými vápennými mezivrstvami.

5. NEKUDA V. a kolektiv autorů, *Veselsko*, Brno, 1999, vydáno jako 66. svazek souboru *Vlastivěda moravská*, s. 460

V té době se velmi pozměnilo také vnitřní členění, roku 1731 čítáme asi dvě desítky pokojů, což se o necelé století, roku 1812, mění na počet 18 pokojů v přízemí a dalších 27 v patře.

2.1 Klasicistní přestavba

Současnou, tedy empírovou podobu zámku přisuzujeme vídeňskému architektovi Karlu Schlepsovi. Zakázka byla realizována pro tehdejšího Bedřicha Chorinského.

Od devadesátých let 18. století do poloviny století následujícího se s krátkými přestávkami intenzivně pracovalo na nové podobě zámku a parku. Při pracích se pochopitelně vystřídalo více stavebních mistrů, největší podíl na finální pozdně klasicistní podobě získal vídeňský architekt Karel Schleps a jeho bratr František Schleps.

Jádro zámku zůstalo v podstatě nedotčeno, nápadnou proměnou prošel plášť stavby i výzdoba interiérů. Nový vzhled fasády dostal zámek v letech 1834 a 1840 podle návrhu K. Schlepse. Po architektově smrti se prací ujal jeho bratr František. Řídil se původními návrhy a plány, stal se stavitelem Chorinských, tudíž se podílel na všech druzích oprav týkajících se i zahradních a jiných objektů, u kterých se již řídil svým úsudkem. Jeho spolupráce s hrabětem Chorinským trvala do počátku 50. let 19. století.

Z účtů víme, že opravy na zámku se týkaly změny nárožních věží a vstupní věže a odstranění kupolí na nich. Tyto věže byly zjednodušeny na čtverhranné, zakončené římsou, nad ní vodorovným zábradlím. Proběhla výměna všech oken, barokní zvlněné římsy v prvním patře se nahradily římsami přímými. Architekt v podstatné části zachoval barokní fasádu, včetně rizalitů a pásové rustiky, ze kterých odstranil barokní prvky. Konkrétně kazulová okna nahradil rovně zakončenými dvojitými okny v klasicistním stylu.

Barokní hlavice pilastrů na ploše celé stavby byly nahrazeny empírovými dórskými hlavicemi. Odstraněny byly také barokní mříže, klenáky, současně byly sníženy trojúhelníkové frontony nad portály a na celou fasádu byl vnesen klasicizující horizontalismus. Na fasádu ze zadní strany od zahrady, s dominantou širokého trojokenního rizalitu, architekt navrhl balkon stojící na

čtyřech sloupech. Do středu tohoto rizalitu zasadil reliéf s erbem Chorinských. Autorem této práce je vídeňský akademický sochař Anton Rücker, který se podílel i na stavbě drobných objektů v zahradě, například na altánu. (6)

Také interiéry zámku se dočkaly úprav. Ty proběhly podle plánů Karla Schlepse. Na zámek byli povoláni mnozí vídeňští profesionálové, a to stolaři, čalouníci, natěrači...

Roku 1835 byla provedena úprava vnitřních prostor, na níž pracovali malíř Alois Zelinka z Veselí a kameník Josef Šebesta z Brna. Roku 1842 vymaloval zámecké prostory Emanuel Rotter, o dva roky později bylo vyzdobeno mozaikou Giana Botta-Odorica.

Během přestavby zámku získala fasáda okrové tóny, jejichž barevnost se v průběhu doby měnila.

Karel Schleps (1802 - 1840) studoval na vídeňské akademii a řadí se k architektům nastupujícího historismu. Čerpal z nového klasicismu, gotiky, ale z prvků místní architektury. Byl činný zejména ve Vídni a na Moravě, mezi jeho práce patří knihovni sál na hradě Pernštejn, úpravy zámku Roztěž u Kutné Hory, pracoval ve Valticích pro Liechtensteiny, dále na panství Brodek pro Kálnóky. Mezi realizace postavené podle jeho návrhu ve Vídni se řadí paláce Rothschild a Coburg.

František Schleps (1813 - 1882) vídeňský architekt a mladší bratr již zmiňovaného Karla Schlepse. Jeho architektonický styl se pohyboval od novogotiky po švýcarský styl. Po smrti bratra převzal většinu jeho zakázek, mnohé pro rod Mitrovských. Mezi jeho díla řadíme zámek v Račicích u Vyškova, radnice ve Valticích, zámek v Sokolnicích u Brna atd. U některých zámků se o jeho autorství spekuluje, například na zámku v Habrovanech.

Syny Františka Karla Chorinského povýšila Marie Terezie roku 1761 do českého hraběcího stavu. Nejstarší Matyáš František (1720 - 1786) se stal prvním brněnským biskupem, jeho bratr Ignác Dominik (1729 - 1792), který sídlil ve Velkých Hošticích u Opavy, byl významným zemským úředníkem a známým sběratelem umění.

V roce 1843 dosáhli Chorinští povolení k opětovnému pohřbívání rodinných členů v servitském kostele, které bylo za Josefa II. zakázáno. Nechali si pod presbýterem současně vybudovat a rozšířit stávající rodinnou hrobku, autorem byl Franz Schleps a autorem plánu na rozšíření zednický mistr F. Tománek.

V roce 1861 zemřel Bedřich Chorinský (1802 - 1861), jeho nástupcem se stal syn Viktor (1862 - 1901), který odprodal část veselských statků. Roku 1925 na základě pozemkové reformy byl veselský velkostatek podroben Bedřichu Chorinskému (synu Viktora Chorinského). (7)

Posledním držitelem veselského panství se stal Bedřich Chorinský (1867 - 1947), ten převzal rodinný majetek po smrti svého otce v roce 1901. Se svou druhou ženou Marií Topor Kaplinskou měl tři děti, Bedřicha Viktora (1923 - 2008), Františka Kajetána (1925 - padl ve 2. světové válce) a Marii Annu (*1927). Marie Anna je poslední žijící z rodiny Chorinských, která prožila dětství a mládí ve Veselí nad Moravou.

6. NEKUDA V. a kolektiv autorů, *Veselsko*, Brno, 1999, vydáno jako 66. svazek souboru *Vlastivěda moravská*, s. 462

7. Stavebně-historický průzkum, Veselí nad Moravou zámek, vypracovala PhDr. Slavomíra Kašpárková, Olomouc 2005

2.2 Cennosti na zámku

Za zmínku stojí zámecká knihovna, která byla za dob Chorinských poměrně rozsáhlá. Roku 1821 obsahovala 748 francouzských, 304 latinských, 1704 německých a českých knih v celkové hodnotě 564 zlatých. K významnému rozšíření knihovny došlo za Františka Karla, který sem nechal přemístit rodovou knihovnu Chorinských. Později byla knihovna rozšiřována a připojila se k ní i sbírka knih jejich příbuzných, rodu Walldorfů. Tyto dvě knihovny byly spojeny až na počátku 20. století, bohužel již v té době bylo mnoho svazků zničeno pohromami, např. povodněmi a požáry. Uvádí se, že do konce 2. světové války se v zámecké knihovně dochovalo 15 000 svazků a tisků, mezi nimiž bylo několik velmi cenných.

Hodnotnější než zmíněná knihovna byla zámecká obrazárna. Roku 1822 byla oceněna Ignácem Aidlichem a Janem Begbardem na 863 zlatých. Vrchol sbírky tvořily dva rozměrné Heissovy obrazy Pohanská oběť a Únos Sabineek (pocházející z roku 1677), dále mužský portrét od Rubense, z Rembrantovy školy obraz Staré ženy prohlížející si skvosty, dva obrazy selské rodiny z rukou malíře Van der Neidena. Zastoupení zde našla i benátská škola, a to dvěma obrazy muže, kopií obrazu Madona s Ježíškem od jednoho z Carracciů, Madonna na dřevě od Carla Maratty, která byla později ztracena. Některá z děl jsou připisována samotnému Rembrantovi, a to Tři osoby osvětlené světlem svíc, Trním korunovaný spasitel a dva pastelové obrazy apoštolů. Od Kneisla lze na zámku nalézt krajiny a Kleopatru, několik dalších obrazů je signováno Van der Wellenem. Dnes lze jen stěží doložit existenci těchto obrazů. Mnoho z nich bylo ztraceno či si jej při odsunu odvezli Chorinští spolu s dalšími cennostmi, knihami a zbraněmi.

3. Zámecký park

Součástí zámeckého areálu je neodmyslitelně zámecký park. Ten k zámku spadá přibližně od poloviny 16. století. Rozšíření a inovace parku, stejně jako zámku, proběhla za Františka Jana Chorinského. *Práce na zámecké zahradě počaly nejspíše roku 1741, roku 1749 se čtyři roky budovalo ve skleníku v již hotové zahradě. František Jan doplňoval zahradu, která existovala za Želeckých. Roku 1752 rozšířil zahradu o nově koupené pozemky od města.* (8)

Tehdejší park byl zřízen v duchu francouzské zahrady, v té době velmi populární. Hlavní motiv spočíval v symetrii a geometrii. K typickým stavbám ve francouzských zahradách patří altánky a pergoly. Na mapě datované do roku 1748 je zakresleno asi devět rybníků, v době baroka bylo součástí areálu také koupaliště, které je patrné z kreseb.

Roku 1810 byl k zahradě připojen nový prostor servitského ostrova zakoupený od Bartoloměje Campiona. Po tomto kroku vznikl dostatečný prostor na obou březích Moravy, čímž existovala možnost dalšího rozšíření. Francouzská zahrada se částečně měnila na anglickou, která si libovala ve volné, romantické přírodě. Součástí se stala Sviní obora, rybníčky pro pestrobarevné exotické rybky, ptačí domky a voliéry.

Od roku 1786 lze doložit přítomnost letohrádku v oboře, roku 1813 byl vystavěn společenský chrámek zvaný Templ v dórském slohu, podle návrhu stavebního inženýra Spannlangera. Kamenickou práci na něm vykonal mistr Jan Nisel. Roku 1827 stály před zámeckým zahradním průčelím také dva rondely a gloriety.

Park byl poměrně bohatý, stál zde také čínský chrám, rybářský a lázeňský dům, altány a další drobné stavby. Nechybělo množství zeleně a aleje topolů či lip. Mezi nejznámější objekty v dnešní době patří pomník polního maršála Gedeona z Laudonu. Byl vytvořen roku 1800 sochařem Ondřejem Schweiglem. Ondřej Sweigel se přátelil s jedním z hrabat Chorinských, Františkem Kajetánem, který mu byl nablízku ke konci jeho života.

Tato sochařská práce byla roku 2013 restaurována po dobu delší než dva měsíce.

8. NEKUDA V. a kolektiv autorů, *Veselsko*, Brno, 1999, vydáno jako 66. svazek souboru *Vlastivěda moravská*, s. 418

Zahrada měla pro Chorinské kromě reprezentačního a relaxačního charakteru také funkci užitkovou. Pěstovali zde velké množství ovoce, zeleniny a cizokrajných květin. V oranžérii a speciálních domech rostlo množství exotických plodin, např. fíky, ananas, pomeranče, citrony. (9)

Na sušení některých plodů byla vybudována sušárna. Plodiny pěstovali jednak pro vlastní potřebu, jednak k prodeji směřovanému do větších měst, Brna nebo Vídně. Další součástí areálu byly konírny. Plán přestavby zpracoval roku 1833 Karl Schleps, stejně jako návrhy na stavbu mostů přes Moravu.

Viktor hrabě Chorinský nechal v roce 1879 vybudovat v té době velmi moderní dopravní prostředek v podobě úzkokolejné dráhy. Dráha vedla bezprostředně kolem zámku, nejprve k Předměstí a později dále k Tasovu. Její konečná délka činila asi 15 km a v roce 1881 byla upravena na parní provoz. Jelikož provozoval cukrovar mezi Bzencem a Moravským Pískem a potřeboval tento náklad přepravovat, dráha sloužila převážně k pracovním účelům, někdy i k dopravě majitelů či zaměstnanců firmy.

Úzkokolejná dráha se využívala kromě těchto účelů také pro spojení s železniční tratí Vídeň - Krakov. V té době docházelo k rozvoji města a budování železničních drah. Město se v té době stalo železničním uzlem.

Na konci 2. světové války, při přechodu fronty v roce 1945, byla trať ustupujícími německými vojsky poškozena. V poválečném období se již nenašly finanční prostředky na opravu a provoz, proto byla úzkokolejka zrušena. Dodnes však můžeme na její bývalé trase najít zbytku násypů, mostů a milníky. (10)

V současnosti se park stále těší dobrému stavu a je často navštěvován. Nedávno byly provedeny drobnější úpravy, kdy se vybavil čtyřmi novými pergolami, došlo k vykácení a ošetření stromů, výsadbě dřevin atd.

Andreas (Ondřej) Schweigel (1735 - 1812) sochař a řezbář, původem z Rakous, žijící v Brně, je autorem sousoší sv. Luigardy a sv. Bernarda na Velehradě, hlavního oltáře kostela na Starém Brně, oltářních soch ve Vranově u Brna, Telči a v Tovačově.

9. Plaček, Futák, Veselí nad Moravou - Město na řece času, 2011, Veselí nad Moravou, s. 266

10. <http://m.taggmanager.cz> [online], dne 4.3.2014

Můžeme zde nalézt nově vybudované dětské hřiště postavené v neobvyklém duchu. První část tvoří přírodní labyrint, který formují dřevěné sloupky a živý plot. Střed labyrintu doplňuje vydlážděná žulová plocha s malou dřevěnou rozhlednou. Druhou část tvoří klasické hřiště s dřevěnými sochami z opracovaných kmenů ve tvaru zvířat, celý prostor je oplocen.

4. Zámek ve 20. století

Významnou událostí z počátku minulého století pro město Veselí bylo rozhodnutí majitele mlýna Janiše (za podpory města) zavést zde elektrické osvětlení. Z počátku bylo rozsvíceno náměstí čtyřmi žárovkami. Další měsíce rozšíření osvětlení pokračovalo. Intenzita světla nebyla ideální. *Mlýn neměl dostatečný výkon na množství lamp umístěných ve městě.*

Na tuto situaci reagoval hrabě Bedřich Chorinský odkoupením mlýna a jeho přestavbou na vodní elektrárnu. Areál elektrárny tvoří dvě budovy s plně funkčními původními vodními turbínami typu Francis. Roku 1913 bylo město již řádně osvětleno a rozvodná síť se rozšířila do Zarazic, Vnorova, Strážnice a Milokoště. (11)

Vodní elektrárna se považuje v současné době za technickou památku, stojí v blízkosti zámku a je plně funkční. Podobných unikátních zařízení najdeme v rámci celé Evropy už jen velmi málo. Současný provoz a technický stav kulturní památky neumožňuje exkurze pro širší veřejnost. Prostory elektrárny jsou otevřeny pouze pro omezený počet zájemců během významných kulturních akcí města Veselí nad Moravou. (12)

11. Rudolf Hurt, Bohumil Němeček, *Veselí nad Moravou, Dějiny města*, 1. vydání, 1973, Brno, s. 215

12. <http://turisticke-centrum-veselska.cz/cz/kam-na-veselsku/pamatky/139-vodni-elektrarna> [online], dne 4.3.2014

4.1 Interiér zámku

V této části čerpám zejména ze stavebně-historického průzkumu PhDr. Slavomíry Kašpárkové z roku 2005.

Do současnosti se dochovalo pouze minimum místností v původní podobě. Ve většině z nich chybí původní vybavení, které bylo odcizeno po druhé světové válce nebo v průběhu 2. poloviny 20. století. Zdi i stropy jsou povětšinou bez ozdobných prvků.

Základní schéma zámku tvoří dvoutakt s úzkou komunikační chodbou kolem nádvoří a širší trakt. Místnosti jsou děleny pro obytné a provozní účely.

Mírná nepravidelnost v celkovém rozvrhu je dána existencí starších, fragmentárně zachovaných původních objektů, které byly včleněny do celkového rozvrhu mladší výstavby a ovlivnily částečně její dispozici.

V západním křídle a jižní části je obvodová zeď vůči ostatním konstrukcím objektu neobvykle masivní, tloušťka činí od 170 do 210 cm.

Chodbový trakt je zaklenut křížovými poli, klenby se podobají barokním, ve vstupním křídle je tvoří stlačený ovál.

Prvky v místnosti číslo deset, nacházející se přibližně v půlce západního křídla, se považuje za nejzajímavější, svědčí o jejím renesančním či středověkém původu.

Charakter jednotlivých místností ukazuje různorodost a dokládá složitý vývoj objektu. Chodbový trakt je pojat analogicky ke křídle jižnímu, tvoří jej tedy zaklenutí sledem křížových kleneb stlačeného oválu, v každém křížovém poli je okno do nádvoří. Středový průchod k hale s empírovým portálem byl zřízen dodatečně, a to vybouráním jednoho okna a části zděných pilířů. Tím dochází k narušení barokní chodby.

Ze staršího barokního období se dochovala velká část prostor jižně od středové haly.

Ve zbylé západní části byla v 18. století zřízena konírna. Tato část působí vůči ostatním jako hospodářský úsek s obyčejnou sedlovou střechou. Sousední místnost byla v empíru přestavěna na reprezentační vstupní síň se čtyřmi toskánskými sloupy s entazí a římskými hlavicemi, které nesou šest čtvercových zaklenutých polí. Přestavba se uskutečnila v době, kdy i západní křídlo zaměnilo

svou původní hospodářskou funkci za obytnou. Na jižní straně sloupové síně se zachovaly niky po původních žlabech.

První patro se dispozičně shoduje s přízemím, jednotlivá křídla jsou dvoutraktová, s úzkým klenutým traktem vnitřní komunikační chodby a širším vnějším traktem s obytnými místnostmi.

Za nejvýznamnější část prvního patra lze považovat piano nobile. Reprezentační pokoje v jižním křídle byly v minulosti vybaveny cenným mobiliářem. Jižní křídlo obsahuje mnoho reprezentačních komnat s bohatě zdobenými štukovými stropy. Zhruba uprostřed křídla je umístěn slavnostní sál (číslo čtyři), z něhož vedou tři velká francouzská okna na dominantu zahradního průčelí - terasu. Štuková výzdoba obsahuje kromě dekorativních prvků rostlin, ptáků, ryb, labutí, také rodové erby. Ve své době byl celý sál obložen dřevěnými obklady, osvětlen rozměrným křišťálovým lustrem a v nároží doplněn bílým mramorovým krbem s ozdobou římsou se středovým erbem Chorinských. Tato místnost byla také značně poškozena, původní lustr odcizen, obložení na některých částech vytrhané a mramorový krb je vylomený ze zdi.

Vedle zmiňovaného sálu existuje podobná místnost, jejíž původní prostor je narušen příčkou vystavěnou v poslední době. Bohužel popisovaný zásah se týká i prostor u jihovýchodní věže. Vedlejší místnosti byly vystaveny po dlouhou dobu zatékání z děravé střechy. To samozřejmě způsobilo rozpad krovových trámů a stropních desek, na kterých byly přichyceny štukové stropy.

Zámku nechybí kaple Svatých andělů strážných, kterou založili pravděpodobně Maxmilián a Maxmiliána Želečtí. Kaple je zakončena klášterní klenbou, součástí je oratoř, nesená vestavěnými pilíři a podepřená masivními štukovými stlačenými konzolami.

Největší přestavbou prošlo první patro severního křídla, které se ve 20. století změnilo. Taktéž chybí architektonické detaily a výzdoba stropů. Na některých místech zůstaly zachovány pouze segmentové záklenky rozevřených okenních nik.

Sklep se nalézá pod jižní částí východního křídla, je částečně zasypaný a zatopený kvůli blízkosti řeky.

Čtyři zámecká křídla jsou kryta mansardovými střechami, taškami a břidlicí, pouze v jižním křídle zůstaly zachovány typické vikýře.

4.2 Poválečné události a stav zámku

Nacistická okupace zasáhla Veselí stejně jako celou zemi. Pro město, obyvatelstvo a taktěž zámek to byla nelítostná doba. Na Veselí padlo i několik nepoužitých bomb, kterých se chtěla americká letadla zbavit. Přímé bombardování však město nezažilo. Během války se hrabě Chorinský přihlásil k Němcům a oba jeho synové bojovali v německé armádě. Po osvobození byl jejich majetek zkonfiskován a přidělen do prozatímního držení města. Zámek byl v té době rabován a vykrádán.

V době, kdy se válka blížila ke konci, předvezl hrabě Bedřich Chorinský ze zámku všechny cenné obrazy a umělecká díla do Vídně. Zemřel dva roky po válce, do té doby se o osud zámku a města zajímal, z Vídně sledoval dění ve Veselí.

Zámek a elektrárna zřejmě z celého města utrpěly nejvíce škod. Současně byly také vyhozeny do povětří všechny veselské mosty, část jednoho z nich prorazila střechu zámku.

Ze zprávy ze dne 20. 4. 1945 se dozvídáme informace o poškození zámku vojsky. Toto poškození se týkalo zdiva, střechy, kterou prosakovala voda do zámku, a zničena byla také okna. Zařízení zámku, které zůstalo, bylo poškozené. V hlavním sále visel křišťálový lustr, který byl později odcizen. Stejně tak dopadlo i mnoho dalších cenných věcí. Během této doby byl zámek přístupný pouze loďkou.

Ze zprávy z 27. 5. 1945 bylo zjištěno největší poškození severního a východního křídla s nárožní věží. Tato část hradu stála v blízkosti silničního mostu. U ostatních křídel zámku nevznikla škoda takového rozsahu.

Stropy zámku byly taktěž proraženy, parkety z důvodu přítomnosti vody postupně znehodnoceny.

Mezi předměty, které v zámku zůstaly i po válce, patří velké rokokové obrazy Josefa II. a Marie Terezie, hodnotné sekretáře z 18. století, knihovna se 3000 svazky knih, několik kusů barokního nábytku, několik desítek obrazů a rytin převážně z druhé poloviny 19. století, keramika perská, japonská, čínská, dále sbírka zbraní, taktěž sbírka parohů a vycpanin a několik málo poškozených kusů nábytku.

Ve zprávě z 29. 6. 1945 se dočteme, že více než polovina střechy je poškozena. *V letech 1945 - 1947 zámek prošel klempířskými pracemi a opravou střechy, v roce 1949 byla opravena fasáda. (13)*

Během těchto oprav byly odstraněny mnohé architektonické detaily, u oken šambrány, profily, hlavice pilastrů a žaluzie.

Zámek po opravě již nezískal původní vzhled, byl zastřešen jednoduchou sedlovou krytinou bez vikýřů a detailů. Na severní straně jižního křídla jsou dochovány vikýře s okenními otvory vytvořenými v barokním duchu.

Určitou dobu byla střecha na jižním křídle poškozena a neopravována, tudíž došlo k intenzivnímu zatékání a posléze hnití krovových trámů, navlhnutí a poškození štukových stropů.

Zámku neprospěl ani rozvod elektrického proudu, který se prováděl na přelomu 70. a 80. let minulého století. Dle očitého svědka byly zdi po tomto zásahu výrazně narušeny a místo rekonstrukce došlo k nahození omítky a jejímu následnému přetření.

Z válečných zásob byl později postaven nový most u zámku, most v parku byl vyzvednut z řeky a znovu uveden do provozu.

Zámek sloužil po nutných opravách k různým účelům. Kvůli absenci patřičných dokumentů nelze dohledat jejich přesnou dataci. Během těchto let výrazně chátral a byl znehodnocen.

Za dob socialismu sloužil zámek jako městské muzeum, po roce 1949 se stal sídlem Okresního národního výboru, jistou dobu byly prostory využívány jako náhradní učebny základní školy. V 70. a 80. letech zámek využívaly Jihomoravské trubkárny jako internát a účelovou budovu. Tomuto záměru však zámek zcela nevyhovoval. Samozřejmě došlo ke značnému znehodnocení. Dále existují informace o veterinární stanici. Tento způsob využití zámku samozřejmě neprospěl. Zámecké pokoje procházely rekonstrukcemi, byly různě přepažovány a znehodnocovány.

13. Stavebně-historický průzkum, Veselí nad Moravou – zámek, vypracovala PhDr. Slavomíra Kašpárková, Olomouc 2005

Roku 1987 požádal Městský národní výbor o stavební povolení na rekonstrukci objektu. Současně byla v osmdesátých letech zaslána žádost o povolení k odstřelu celého zámku, kvůli údajnému havarijnímu stavu.

Ráda bych zmínila architektonické závady v interiéru způsobené ve 20. století. Pro pokrytí podlah byly použity různé materiály, nevhodná instalace a provedení etážového topení atd.

Interiérové dveře mají různou kvalitu i stáří, povětšinou jsou vsazeny do dřevěných zárubní, dnes jsou ošetřeny lakovými nátěry. Původně však byly mořené a voskované. V prvním patře západního a severního křídla se zachovaly barokní typy dveří s obloukovým deštěním, dveře v přízemí jsou původně mořené. Na zbylých místech, a to zejména na chodbách, jsou již dveře novodobé, někde i prosklené dveře.

Obklady a dlažby v budově nejsou původní. Koutové místnosti v přízemí zámku i v patře jsou obloženy koupelnovými kachličkami. Některé dlažby nahradily cementové podlahy.

Podlahy jsou v objektu tvořeny několika různými povrchy. V přízemí byly původně podlahy palubové, na chodbách a v některých místnostech kamenné. Tyto povrchy byly nově opatřeny dlažbami terazzovými nebo cementovým potěrem. Dále byla v patře mozaiková dlažba nahrazena litým terazzem. Taktéž se zde nalézaly parkety, které byly po roce 1945 zničeny.

Z důvodů přítomnosti ramene řeky Moravy a jeho zasypání se po roce 1939 začalo projevovat vlhnutí zdiva. Vlhnutí navíc podpořily podlahy s cementovým potěrem, které nevětrají. Objekt nebyl dlouho dobu větrán. Zámek naštěstí nebyl zasažen velkou povodní v roce 1997.

Zámku samozřejmě neprospělo ani vybudování nové komunikace, která je umístěna nad výškou terénu zámku, čímž je budova opticky utopena v krajině.

V 90. letech připadl zámek do rukou firmě LCS zámek a.s., v té době byl stále majoritním vlastníkem zámku městský úřad Veselí nad Moravou. Tato firma provedla základní podchycení statických poruch, upevnění hlavních pilířů, současně byla opravena hlavní brána sloužící ke vstupu do zámku a v roce 1997 byly provedeny nutné opravy krovu a stropu zajišťující statiku. V této době

byl poprvé zadán projekt na přestavbu zámku firmou LCS, a to na městský úřad. Památkový ústav odsouhlasil návrh na připravený projekt.

Náklady na přestavbu zámku na městský úřad se tehdy pohybovaly okolo 93 909 000 korun.

Celý záměr nebyl uskutečněn, jelikož firma zbankrotovala, šla do konkursu a následně do likvidace, zámek byl v dražbě roku 2003 prodán.

Novým majitelem se v roce 2004 stala firma Wessels s.r.o., se sídlem v Uherském Hradišti. Původní společnost vznikla v roce 1996.

Společnost Wessels s.r.o. vznikla 23. listopadu 2006. Jejím základem byla společnost Antonín Štěrba – leasing, s.r.o. (1996), posléze se přejmenovala na Štěrba Leasing, s.r.o. (1998). Změnu názvu způsobilo nabytí zámku Veselí nad Moravou v dražbě, jakož i příprava na vstup slovenské společnosti Emel Bratislava s.r.o. koncem roku, která zámek Veselí nad Moravou a s ním i 80% obchodní podíl od společníků odkoupila. Začala příprava projektu obnovy a nového využití zámku Veselí nad Moravou. Od 16. července 2009 se stala společnost Emel Bratislava s.r.o. stoprocentním vlastníkem společnosti Wessels s.r.o. (14)

Jedinými aktivitami společnosti Wessels jsou projekty obnovy a rekonstrukce zámeckých areálů ve Veselí nad Moravou a v Dalešicích.

Poslední žijící příslušnice rodu Chorinských, která prožila své dětství a mládí na zámku, je hraběnka Maria Anna Ludwigstorff Chorinská. Firma Wessels ji před několika lety vyhledala a podařilo se navázat kontakt, tak v roce 2012 navštívila opět své rodné město a zámek.

Hraběnka Maria Anna L. Chorinská, žijící ve Vídni, se zúčastnila prezentace projektu, která se uskutečnila na Městském úřadu Veselí nad Moravou dne 10. 10. 2008, následně se konala dodatečná prohlídka zámku. *Společnost je s hraběnkou stále v kontaktu, přičemž nejužší spojení s ní vede kunsthistorička Hanka Hermanová, která pracuje i na různých archivních rešerších ohledně rodu Chorinských. S hraběnkou sepisuje a zpracovává její vzpomínky na život na veselském zámku. (15)*

14. www.wessels.cz [online], dne 7.3.2014

15. www.wessels.cz [online], dne 7.3.2014

4.3 Archeologický výzkum

V letech 2008 až 2010 se uskutečnil architektonický průzkum zámku, realizaci provedla firma Archaia Brno (Miroslav Dejmal, David Merta).

Centrem pozornosti výzkumu se stalo především nádvoří zámku, kde bylo učiněno několik podstatných nálezů. Proběhla identifikace hradního jádra a jeho podloží, původní jádro hradu se vyskytovalo částečně mimo současný půdorys zámku, vstupovalo do severní části nádvoří a pod severní křídlo zámku. Tato část křídla byla částečně porušena při budování silnice na Moravský Písek. V době, kdy bylo vyhloubeno nové koryto u zámku, byla při tomto úkonu odbagrována přibližně třetina zmíněného jádra. Výzkum dokazuje, že výstavba hradeb se uskutečnila v druhé polovině 13. století.

V pozdějším období se hlavní hradba využila k založení obvodové zdi paláce, který byl zbourán, aby uvolnil místo pro stavbu severního barokního křídla zámku.

Součástí hradního jádra byla pravděpodobně okrouhlá věž, která se zničila při obléhání hradu v roce 1621. K hlavní hradbě se připojoval necelé tři metry široký parkán, na který navazoval příkop široký 11 metrů.

Dále se výzkum soustředil na předhradí, kde se podařilo zmapovat nejvýznamnější objev, a to šestnáct staveb různých konstrukcí. Převažují zde stavby srubové. Tyto budovy jsou ve výzkumu blíže specifikovány. Vývoj předhradí byl ukončen v první polovině 18. století, v době zbudování jižního barokního křídla.

Poslední část výzkumu se zabývá nálezy z hradního jádra, které tvoří široká sbírka kuchyňské a stolní keramiky, nejrůznější nástroje či dobová militaria.

4.4 Současný projekt na rekonstrukci

V rámci přípravy projektu revitalizace zámku bylo realizováno několik průzkumů:

1. Geodetické zaměření zámku, zahradnictví a oranžerie
2. Průzkum krovu
3. Předběžný hydrogeologický průzkum
4. Stratigrafický průzkum fasád a interiéru:

Roku 2008 proběhl průzkum fasád pod vedením akademického malíře Václava Holoubka.

Následně se v roce 2011 uskutečnil stratigrafický průzkum interiérů, jehož záměrem byla obnova štukové výzdoby stropů a kleneb v zámku.

Na průzkumu se podíleli:

stratigrafie: ak. mal. Václav Holoubek

štuková výzdoba: ak. soch. Petr Roztočil

petrografická analýza: doc. RNDr. Miroslava Gregerová, CSc.

Cílem průzkumu bylo zjištění historických povrchových úprav v interiéru a v návaznosti na tento sondážní průzkum navrhnout způsob obnovy a záchrany stropů se štukovou výzdobou, které jsou vinou poškozených trámů v havarijním stavu.

Další část materiálu se věnuje dokumentaci stavu mozaikové podlahy na chodbě ve 2. nadzemním patře. *Zjištění skladby násypu, petrografické analýze a možností obnovy mozaikové podlahy, včetně transferu medailonu. Poslední část doplňuje stratigrafii fasád nádvoří o rozšíření odkryvu starších omítek kolem oken ve 2. nadzemním patře. (16)*

Obecně lze stav historických povrchových úprav v interiéru zámku označit jako chaotický a to vinou častých oprav a odstraňování předchozích v interiéru zámku označit jako chaotický a to vinou častých oprav a částečného odstraňování předchozích povrchů. Jednotlivé vrstvy mezi sebou nekorespondují ani v rámci jedné místnosti, či jedné stěny. (17)

16. Stratigrafický průzkum fasád zámku Veselí nad Moravou, vypracoval ak. malíř Václav Holoubek, 2008

17. Stratigrafický průzkum fasád zámku Veselí nad Moravou, vypracoval ak. malíř Václav Holoubek, 2008

5. 3D laserscanning
6. Stavebně-historický průzkum mobiliáře
7. Malá EIA (posouzení vlivu na životní prostředí dle zákona)
8. Inženýrsko - geologický průzkum pro tepelná čerpadla
9. Skutečné zaměření úpravy příjezdové komunikace v ulici Zámecká
10. Průzkum sítí O2 v rámci ZAV II
11. Posudek na pokácení dubu - tahová zkouška, dle požadavků CHKO
12. Scénář prohlídkové trasy zámku
13. Geodetické zaměření budovy Galerie v zámeckém parku
14. Staratigrafický průzkum

4.5 Architektonická soutěž

Informace čerpám z průběžných zpráv zveřejněných na webových stránkách firmy Wessels.

Firma Wessels vyhlásila v prosinci roku 2006 československou architektonickou soutěž o ideový návrh Obnova a nové využití zámku Veselí nad Moravou. Záměrem je přestavba na čtyřhvězdičkový hotel s restaurací, konferenčními prostory a s muzejní částí. Cílem soutěže bylo získat více nápadů na podobu budoucího využití zámku.

Soutěž se připravovala v souladu se řádem České komory architektů, přičemž podmínky byly konzultovány s Kanceláří České komory architektů, která je v závěru také schválila. Soutěž se stala otevřenou širokému spektru možných tvůrců, od studentů fakult architektury až po autorizované architekty.

Od prosince roku 2006 firma navázala kontakty s odborně příslušnými ústavy, katedrami fakult architektury v Praze, Brně a Bratislavě. Nabízela zapojení studentů do soutěže a současně také jmenovala zástupce do soutěžní poroty. Oslovené fakulty projevíly o účast zájem.

27. února byla spuštěna první etapa soutěže, kdy hlavními adresáty byli studenti výše zmíněných fakult.

7. března 2007 se v Brně uskutečnilo ustanovující zasedání soutěžní poroty.

Jejími členy se stali:

Ing. arch. Zdeněk Jiran za Českou komoru architektů

Prof. Ing. arch. Bohumil Fanta, CSc., za Fakultu architektury ČVUT Praha

Prof. Ing. arch. Helena Zemánková, CSc., za Fakultu architektury VUT Brno

Doc. Ing. arch. Eva Kráľová, PhD., za Fakultu architektury STU Bratislava

Ing. arch. Pavel Wewiora za Národní památkový úřad, ú.o.p v Brně

Ing. Miloš Kozumplík starosta za město Veselí nad Moravou

Ing. Antonín Štěřba za vyhlášovatele soutěže společnost Wessels, s.r.o.

Předsedou poroty byl ostatními členy navržen prof. Ing. arch. Bohumil Fanta CSc., z FA ČVUT Praha.

12. března 2007 byla již oficiálně spuštěna soutěž pro všechny zájemce.

O účast v projevil zájem 64 osob, následně se od 11. dubna do 19. května 2007 se v pěti termínech uskutečnilo sedm prohlídek zámku pro soutěžící, Konečný termín odevzdání návrhů se datoval na 15. 6. 2007. Definitivní počet návrhů, jež firma obdržela, činil 17. Ve dnech 26. - 27. června 2007 se uskutečnilo zasedání soutěžní poroty, proběhlo individuální hodnocení všech zaslaných návrhů. Každý porotce vybral vítězný návrh, tuto volbu poté obhajoval před ostatními členy. Soutěžní porota konstatovala, že ani jeden z návrhů nebyl řešený dostatečně komplexně a s dostatečně citlivým přístupem k památce. Z toho důvodu nebyla ve smyslu podmínek vyhlášení soutěže udělena první cena. Po zohlednění těchto faktů se porota rozhodla udělit jednu druhou cenu, dvě třetí ceny a jednu odměnu mimo pořadí, přičemž se rozdělilo 200 000 Kč.

Soutěž nepřinesla jasného vítěze, investor se po roce rozhodl podepsat smlouvu o zpracování příslušné projektové dokumentace s účastníkem, který se umístil na 2. místě, a to se Studiem Anarchitekt z Prahy.

4.5.1 Vítězný projekt

Studio Anarchitekt bylo založeno roku 2002, ateliér vede Jiří Soukup.

Studio se primárně zabývá projektovou přípravou moderních novostaveb, dále rekonstrukcí historických památek, občanských a bytových staveb a designu interiérů. Architektonický ateliér je tvořen architekty, projektanty a modelářem, dále spolupracuje s externími partnery.

Architekt Jiří Soukup inicioval společné setkání s hraběnkou Chorinskou.

Studio Anarchitekt s pomocí Národního památkového ústavu v Brně shromáždilo informace o dochovaném mobiliáři rodu Chorinských ze zámku Veselí nad Moravou. Dochovala se řada cenných předmětů. Tyto předměty bylo možno nalézt v různých sbírkách či v depozitářích Národního památkového ústavu a dalších institucích. Seznam nálezů činí 400 kusů původního mobiliáře, z něhož bylo doposud restaurováno několik kusů (sofa, několik židlí, dva stoly), objekty budou umístěny do památkové expozice zámku. Dále počítáme asi 9000 rukopisů z bývalé zámecké knihovny Chorinských (knihy uloženy v Moravském zemském archivu Brno), archivní materiály týkající se panství, rodu Chorinských a jejich dalšího zámku Sádek, sbírku historických fotografií a pohlednic a další drobné historické předměty.

Restaurování a zapůjčení některých věcí se koná za dohody s Národním památkovým ústavem Brno.

Mezi realizované či připravované projekty studia Anarchitekt dále patří lovecký areál Radějov a lovecký zámeček v oboře Radějov, rekonstrukce a dostavba původní empírové střelnice v Liberci, rekonstrukce zámku Galanta (studie), studie rekonstrukce zámku Smiřice, obnova a nové využití areálu Panský dvůr v Boskovicích, Studie a stavebně-historický průzkum zámku Alfrédov, zámek v Srbči na týdenní stacionář (studie, realizace, dozor), liberecká výšina Starý Harcov (historický objekt), novostavba bytového domu a rekonstrukce vily v ulici Pod Habrovkou v Praze (dostavba vily ze 30. let 20. století),

MgA. Jiří Soukup: narozen roku 1978, absolvent stavební fakulty na ČVUT v Praze, obor pozemní stavitelství, následně v letech 1998 - 2004 absolvoval VŠUP v Praze, obor architektura a urbanismus (prof. Rajniš, Střítecký, Smetana). Od roku 2007 je Jiří Soukup hlavním architektem výstavy ArchWorks v rámci festivalu Architecture Week v Praze.

městská část Praha Šeberov (soutěž) studie, secesní dům v Kodaňské ulici v Praze (dvanáct secesních bytů s interiérovým designem), zámek Dalešice, studie rekonstrukce a areálu bývalé zámecké zahrady a další projekty, mezi které se řadí i design interiérů.

4.6 Charakteristika projektu

Příprava projektu se řídí principy platnými pro projektování obnovy památek, Chartou ICOMOS, zachováním a obnovou staveb architektonického dědictví.

Nyní je aktuálním úkolem především statické zabezpečení budovy, které je konzultováno s Národním památkovým ústavem.

Plánovaný projekt má za cíl navrátit zámku jeho původní charakter, avšak v návrhu projektu je možno vidět různé modernější prvky, které zcela nekorespondují se strukturou původního zámku. Investor hledal vyhovující řešení situace pro všechny strany a funkce místností pro různé účely. Při tomto úkolu byla zdrojem inspirace hraběnka Chorinská, která poskytla informace o bývalé podobě zámku.

Stěžejním se stává vyřešení protipovodňových bariér. V roce 2011 bylo rozpracováno řešení této situace. Částka 50 milionů Kč ale může investorovi způsobit finanční potíže. Je třeba použít speciální vodotěsný beton, kterým by se celá spodní část stavby hloubkově vylila.

Konečná funkce objektu bude pojednána jako čtyřhvězdičkové (někde se uvádí pětihvězdičkové) hotelové zařízení o celkové kapacitě 93 lůžek.

Budova bude doplněna o prezentační a konferenční prostory, prohlídkovou trasu v přiměřeném rozsahu, prezentaci archeologických nálezů, kancelářské a provozní prostory hotelu, jednu bytovou jednotku a užitkové místnosti spojené s provozováním budovy. Dále se plánuje zastřešení prvního nádvoří, podsklepení

ICOMOS, Mezinárodní rada pro památky a sídla je mezinárodní organizace, která se věnuje ochraně kulturního dědictví na celém světě. Jedná se o hlavní poradní orgán UNESCO.

nádvoří s technickým zázemím a sklady se současnou prezentací nálezů archeologického průzkumu.

Zpracovala se dokumentace pro plánovanou prohlídkovou trasu, která má sloužit jako kulturní a historická prezentace bývalého šlechtického sídla pro širokou veřejnost. Ve spolupráci s Národním památkovým ústavem v Brně byla připravena prohlídková trasa, vymezeny jsou prostory sousedící s reprezentačním hlavním sálem na jižní straně objektu, taktéž bude do prohlídkové trasy zahrnuta jídelna, taneční sál, hudební salonek a dále prostory počínaje knihovnou, věží, zámeckou kaplí konče. V části chodby budou vystaveny materiály přibližující historii zámku i rod Chorinských. Hlavní sál se vybaví zařízením pro konání přednášek a konferencí.

Vítězný návrh v podstatě obnovuje charakter původního empírového sídla. Můžeme zde nalézt inovace. Oproti ostatním návrhům je obohacen o zajímavé prvky. Oproti jiným návrhům zde chybí zeleň. V jednom z konkurenčních rozkreslení je použit i element vody (studna a fontána). Z tohoto hlediska může stavba působit chladně. Je však možné, že návrh počítal s rozsáhlým parkem a prostorem v blízkosti zámku a nádvoří se snažil využít vhodněji.

Na nádvoří je zajímavě vyřešena dlažba, jejíž rastr je inspirován členěním barokních zahrad, který můžeme nalézt i ve fragmentu původní parketové podlahy. Tento motiv je reprodukován za pomoci různých materiálů, např. kámen, beton, dlažba, trávník...

Pro město je cenný projekt Dvorní divadlo Veselí nad Moravou. Takový prostor v blízkosti města schází. Dispozicí a funkcí se podobá římskému či řeckému divadlu. Dvůr se stane hledištěm či jevištěm, stejně tak střechu konírny je možno změnit v případě potřeby divadla a dalších událostí na galerii. Výhoda tkví v mobilitě obou částí. Divadlo může sloužit pro celou škálu společenských akcí, např. pro koncerty, různá představení, loutkové divadlo...

Zajímavé je zastřešení hlavního uzavřeného nádvoří pomocí ocelovo-skleněnou kopule s integrovaným fotovoltaickým systémem, jenž poskytuje ekologický i finančně výhodný zdroj energie. Výhodou je možnost konání akcí za jakéhokoli počasí a jistý, byť minimální, kontakt s přírodou.

V tomto případě si však nejsem jistá, zda tento prvek stoprocentně koresponduje s řešením dalších částí.

Do zámeckého areálu spadají další tři budovy, objekt bývalého domku zahradníka (později myslivny a donedávna městské galerie), objekt bývalé oranžerie, objekt Salajky (později areál správy a údržby silnic). Tyto stavby vlastní město a s firmou Wessels se domluvilo na pronájmu. Bohužel v poslední době firma Wessels placení bojkotuje. Nesouhlasí totiž s přestavbou elektrárny a změnou toku řeky, což může ohrozit i zámek samotný.

Podle vyjádření starosty města Ing. Miloše Kozumplíka na této situaci nejvíce vadí chátrání zámku, které je na pohled zcela zřejmé. Od té doby proběhlo několik schůzí, na nichž se pokoušeli nalézt východisko z této situace. Původní datum dokončení zámku bylo stanoveno na polovinu roku 2014, kdy končí i pronájem oněch budov a měl následovat odkup firmou Wessels. Projekt je zřejmě natolik náročný, že splnění tohoto data není možné. Skutečné datum ukončení projektu se pravděpodobně od majitelů nedozvíme.

Stále odkládající se práce v konečném důsledku znamenají, že nutné investice se navyšují. Zámek je zcela uzavřen a stále více chátrá. Před deseti lety byla investice plánovaná na 200 milionů Kč. Podle odhadu památkáře by v dnešní době pravděpodobně vyšla na 900 milionů.

Objekt bývalé myslivny byl naposledy rekonstruován v roce 1994, plánované využití budovy bude obdobné, tedy výstavní prostory pro prezentaci historie zámku. Budova bude doplněna kavárnou, apartmánem a kanceláři společnosti.

Druhý objekt bývalé oranžerie by měl být obnoven v původním duchu, jako zimní zahrada. Její součástí bude spa-centrum a fitness.

Salajka bude sloužit čistě pro zázemí hotelu.

5. Zámek Dalešice

Jedná se o druhý připravovaný projekt firmy Wessels. Osud ve 20. století si s tímto zámekem zahrál více než se zámekem veselským. Zámek s celým přílehlým areálem firma odkoupila roku 2007. Zámek se nachází na Vysočině v obci Dalešice. Stručně bych zmínila jeho osud od poloviny 20. století. Po konfiskaci byl přidělen do rukou Jednotného zemědělského družstva Dalešice, které jej využívalo jako sklad pro obilí, stroje atd. Současně sloužil taktéž jako sklad Jihomoravského velkoobchodu s oděvním zbožím. Jako mnohé podobné budovy byl využit pro funkci Národního výboru. JZD však nehodlalo zámek opustit. V důsledku nevhodnosti využití a špatné údržby chátral.

V roce 1973 celý areál koupil Národní podnik Průmstav Brno, začal s jeho postupnou přeměnou na kanceláře, sklady a rekreační zázemí s lázněmi. Rekonstrukční práce probíhaly až do roku 1989, kdy byly přerušeny v podstatě ze dne na den kvůli politickým změnám. Tyto rozdělané práce jsou dodnes viditelné v krovu severního křídla. Během 90. let postihl zámek obdobný úděl jako řadu dalších v restitucích navrácených objektů. *Celý areál byl vrácen potomkům původní rodiny, ti jej však převedli na soukromou firmu. Dále pak následovala zástava majetku u banky, zpronevěra těchto prostředků jednateli firmy, na movitý majetek byla uvalena konkurzní správa. V té době ze zámku zmizelo veškeré zařízení. Došlo k požáru skladu a kotelny umístěné v prvním nadzemním patře v hlavní zámecké budově. (18)*

Projekt rekonstrukce od firmy Wessels počítá s tříhvězdičkovým hotelem s příslušnými službami a prohlídkovou trasou. Zatím však není rozpracován tak dalece jako veselský. Stavebně-historický průzkum poukazuje na řadu závad. Zámecký park je velmi zanedbaný a zasloužil by revitalizaci. Na projektu taktéž pracuje studio Anarchitekt.

18. http://www.wessels.cz/ZamDal__Historie.html [online], 24.3.2014

Závěr

Zámek s rozsáhlým parkem a bažantnicí ve Veselí nad Moravou je prohlášen za kulturní památku. Současně mezi památkově chráněné objekty spadá Vodní elektrárna (dvojice budov a technologické zařízení Francisovi turbíny), správní budova zámku (myslivna), památník generála Laudona, pódium v parku zvané orchestra, sousoší Poklona sv. Františka Xaverského, socha sv. Jana Nepomuckého.

Zámek Veselí nad Moravou je čtyřkřídle dvoupatrový klasicistní objekt s nárožními věžemi s mírně nepravidelnou uzavřenou dispozicí. Dominantou jižního západního průčelí je rizalit s balkónem neseným sloupy. Výrazný prvek východního křídla tvoří hodinová věž, opačné křídlo bylo provedeno jako vstupní s nádvořím tvaru půlkruhu a je formováno budovami shodného tvaru.

První zmínka o vodním hradu pochází z 1261, kdy hrad střežil důležitý vojenský bod. Pravděpodobně až do 16. století tato funkce hradu přetrvávala. V tomto období se uskutečnila přestavba hradu na renesanční zámek, jehož přesnou podobu neznáme. Později získal zámek barokní vzhled. Přestavba se uskutečnilo v průběhu 18. století za Jana Františka Chorinského. Chorinští vlastnili panství nejdéle a patří k jeho nejvýznamnějším majitelům. Sídlii zde od roku 1731 do roku 1945, kdy byli nuceni zámek a Československo po konfiskaci majetku opustit. Za nich se konala poslední přestavba, a to klasicistní. Navrhoval ji vídeňský architekt Karl Schleps. Přilehlý park prošel také výraznou proměnou. K zámku spadá přibližně od poloviny 16. století. Nejprve byl zřízen ve francouzském stylu, poté se jeho vzhled změnil na anglický, součástí parku bylo množství drobných objektů, např. chrámek zvaný Templ, několik specifických domků, množství altánů. Dodnes zde můžeme nalézt pomník polního maršála Gedeona z Laudonu z roku 1800 od sochaře Ondřeje Schweigla.

Od válečných událostí, při kterých zámek utrpěl rozsáhlé škody, počalo upadání areálu. Došlo sice k opravám, které ale zámek bezesporu z uměleckého hlediska poškodily. V tomto období došlo k odcizení některých předmětů, malá část byla nicméně zachráněna a dnes je uložena v Národním památkovém ústavu v Brně. Prostory byly v následujících desetiletí využívány nejdříve pro účely Okresního

národního výboru, dále jako ZŠ, poté Jihomoravskými trubkárny jako internát a účelová budova, následně zde sídlila veterinární stanice.

Interiér zámku se dnes nachází v katastrofálním stavu, přičemž bylo odstraněno nespočetné množství uměleckých detailů zdobících jeho zdi i stropy.

V 90. letech 20. století se město rozhodlo zámek vydražit do soukromých rukou. Prvním vlastníkem se stala firma LCS zámek a.s., která stavbu staticky zajistila. Po finančních potížích byl v roce 2003 zámek opětovně prodán. Současným majitelem je firma Wessels, jež zpracovává projekt na obnovu zámku a jeho nové využití. Celý projekt je již zpracováván a vznikají dlouhodobé prodlevy kvůli náročnosti celého projektu. Probíhalo zde množství průzkumů, např. archeologický průzkum, stratigrafické průzkumy atd.

V prosinci roku 2006 byla vyhlášena architektonická soutěž o obnovu zámeckého areálu. Vítězem se stalo studio Anarchitekt z Prahy, které má nyní celý návrh na starosti. Areál bude mít využití čtyřhvězdičkového hotelu pro náročnější klienty. Chybět nebude prohlídková trasa, galerie a některé zrestaurované předměty ze zámku.

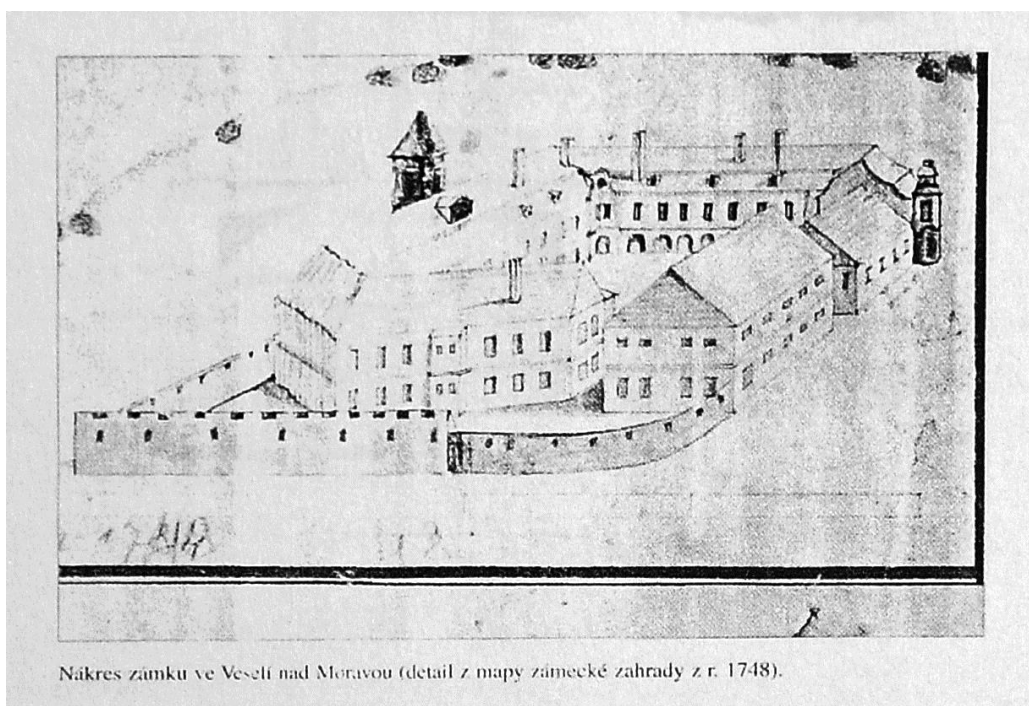
Datum provedení přestavby doposud není známo a majitelé si většinu informací nechávají pro sebe. Není jasné, zda se zámek slibované obnovy skutečně dočká.

Obrazová příloha:

Obr.1 Mapa zámecké zahrady s půdorysem zámku z roku 1748

Zdroj:http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Z%C3%A1mek_Vesel%C3%AD_nad_Moravou_04.jpg?uselang=cs ze dne 27.3.2014

Nákres zámku ve Veselí nad Moravou (detail z mapy zámecké zahrady z r. 1748).

Obr. 2 Nákres zámku ve Veselí nad Moravou z roku 1748

Zdroj: NEKUDA, Vladimír: Veselsko, vlastivěda moravská, vydalo Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1999, ISBN 80-85048-94-9

Obr. 3 . V průběhu 18. století, za Jana Františka Chorinského, došlo k přestavbě zámku na barokní šlechtické sídlo

Zdroj:http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Z%C3%A1mek_Vesel%C3%AD_nad_Moravou_06.jpg ze dne 27.3.2014

Obr. 4 Západní část zámku, 18. století

Zdroj:http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Z%C3%A1mek_Vesel%C3%AD_nad_Moravou_05.jpg ze dne 27.3.2014

Obr. 5 Zámek v 19. století

Zdroj: http://www.wessels.cz/fotky/pohlednice/pohV_04.html ze dne 27.3.2014

Obr. 6 Zámek v 19. a v počátku 20. století

Zdroj: http://www.wessels.cz/fotky/pohlednice/pohV_05.html ze dne 27.3.2014

Obr. 7 Jižní průčelí zámku v 19. století

Zdroj: http://www.wessels.cz/fotky/pohlednice/pohV_05.html ze dne 27.3.2014

Obr. 8 Pohled na východní křídlo zámku po 2. světové válce, rok 1945

Zdroj: Stavebně-historický průzkum, Veselí nad Moravou – zámek, vypracovala PhDr. Slavomíra Kašpárková, Olomouc 2005

Obr. 9 Zahradní průčelí zámku

Zdroj: http://www.wessels.cz/fotky/fotky_VES/fotogalerie_veseli/FGves_E_10.html ze dne 27.3.2014

Obr.10 Letecký pohled na zámek

Zdroj: <http://veseli.branapamatek.cz/foto/ipage00066.htm> ze dne 27.3.2014

Obr. 11 Zahradní průčelí, konec 20. století

Zdroj: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vesel%C3%AD_nad_Moravou_Z%C3%A1mek_01.jpg ze dne 27.3.2014

Obr. 12 Zámek v současnosti

Zdroj: http://www.wessels.cz/fotky/fotky_VES/fotogalerie_veseli/FGves_E_17.html_ze
dne 27.3.2014

Obr. 13 Objekt bývalé myslivny

Zdroj: http://www.wessels.cz/fotky/fotky_VES/fotogalerie_veseli/FGves_G_02.html ze dne 27.3.2014

Projekt na rekonstrukci zámku

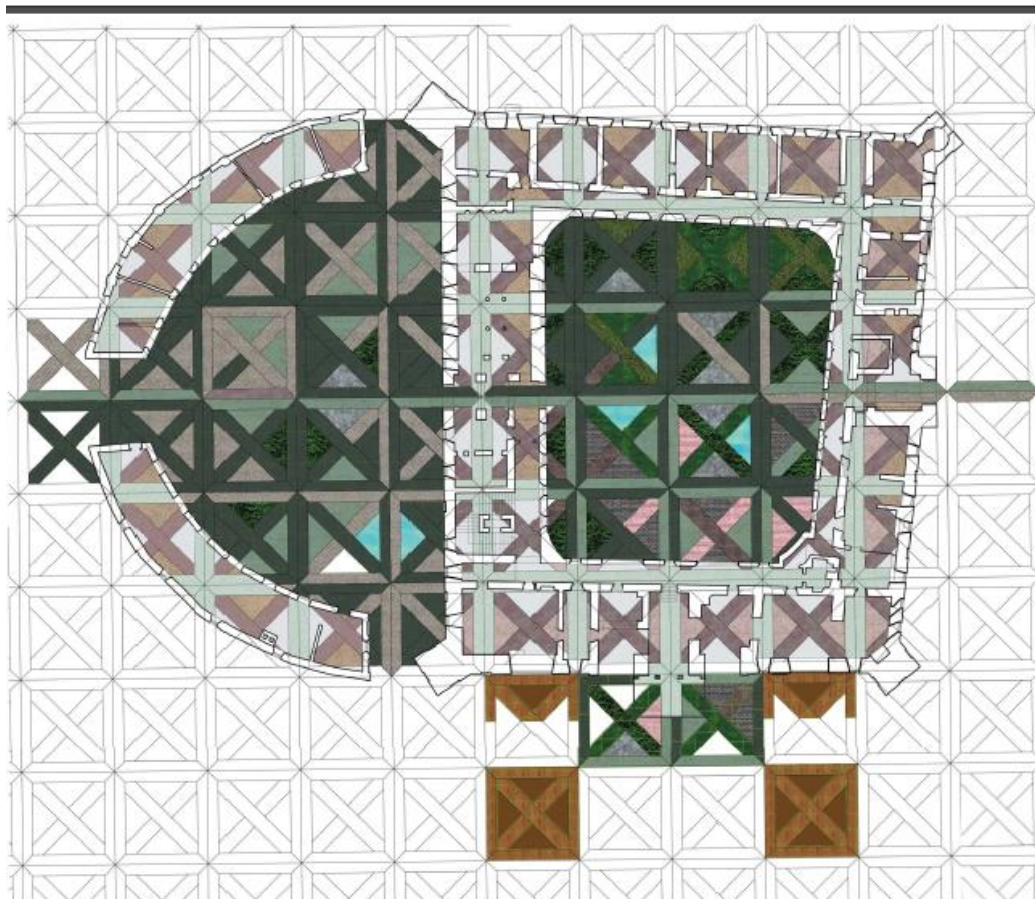
Obr. 14 Celkový pohled

Zdroj: http://hodoninsky.denik.cz/galerie/foto.html?mm=veseli_zamek_vizualizace ze dne 27.3.2014

Obr. 15 Zastřešené nádvoří

Zdroj: http://www.asb-portal.cz/buxus/generate_page.php?page_id=43273 ze dne 30.3.2014

Obr. 16 Rastr původních zámeckých parket použitý na nádvoří a podlaze zámku.

Zdroj: http://www.wessels.cz/fotky/fotky_VES/soutez/II.cena_graf._cast.pdf ze dne 30.3.2014

Obr. 17 Oranžerie

Zdroj: http://www.wessels.cz/ZamVes_Projekt.html ze dne 30.3.214

Použitá literatura:

A. BARTOŠÍKOVÁ, *O Veselí a Veselanech 2*, Veselí nad Moravou, nedat., ISBN 80-238-8966-4

HURT, T. – NĚMEČEK B., *Veselí nad Moravou: Dějiny města*, 1. vydání Brno, 1973

NEKUDA V. a kolektiv autorů, *Veselsko*, vydáno jako 66. svazek souboru Vlastivěda moravská, Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1999, ISBN 80-85048-94-9

Plaček M. – Futák P. a kol., *Veselí nad Moravou: Město na řece času*, 1. vydání, Veselí nad Moravou, 2011, ISBN 978-80-260-0252-9

PLAČEK, M., *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*, 1. vydání, Praha, 1999, ISBN 80-85983-08

Kolektiv autorů, *Veselí nad Moravou na pohlednicích a fotografiích z první pol. 20. století II.*, Veselí nad Moravou, 2005, ISBN 80-9035-71-3-X

Restaurátorské zprávy:

Předběžná zpráva o výsledcích ZAV v zámku Veselí nad Moravou, vypracovala firma Archaia Brno o.p.s., Brno, 2008

Stratigrafický průzkum fasád zámku Veselí nad Moravou, vypracoval ak. malíř Václav Holoubek, 2008

Stavebně-historický průzkum, Veselí nad Moravou – zámek, vypracovala PhDr. Slavomíra Kašpárková, Olomouc, 2005

Diplomové práce:

Bc. Nikol Antošová-Nedvědicová, *Veselí nad Moravou: Historie panského sídla, jeho přerod z hradu na zámek*, Brno Masarykova univerzita 2009,

Kateřina Švejcarová, *Zámek Veselí nad Moravou*, Vysoká škola ekonomická v Praze, Národohospodářská fakulta 2007

Internetové zdroje:

- <http://www.earch.cz/cs/anarchitekt-nejzajimavejsi-je-pribeh> [online], dne 22.3.2014
- <http://hodoninsky.denik.cz> [online], dne 15.3.2014
- <http://ostrozske.cz> [online], dne 15.3.2014
- http://hodoninsky.denik.cz/zpravy_region/laudonovi-nechal-hrabe-postavit-pomnik-ted-jej-opravili-20130926.html [online], dne 27.2.2014
- <http://www.astrocesty.eu/lokality/detail/vodni-elektrarna-veseli-nad-moravou.html> [online], dne 1.3.2014
- <http://www.ceskatelevize.cz/zpravodajstvi-brno/zpravy/248436-zamek-ve-veseli-se-meni-v-ruinu-ten-holesovsky-v-turisticky-cil/> [online], dne 16.3.2014
- <http://www.asb-portal.cz/architektura/projekty/konverze-zamku-na-hotel-a-kulturni-centrum> [online], dne 29.3.2014
- TV Slovácko [online] , 4.10.2013, vid. 15.3.2014
- <http://www.veseli-nad-moravou.cz> [online], dne 3.4.2014
- <http://www.wesells.eu> [online], 18.4.2014
- <http://www.wikipedia.cz> [online], 25.2.2014

Periodika:

- Veselské listy, *Veselský zámek- historie a současnost*, 2014, , 7. ročník , č. 4, str. 8-9
- Malovaný kraj, *Pomník generála Laudona ve Veselí nad Moravou*, 2012, č. 1, str. 6-7